

50 ÉVE

Forradalmi szocialisták a Pest környéki munkásság mozgalmában

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORU előtti általános európai válságnak a tünete a cári oroszország után Magyarországon voltak a legerősebbek. A háborút megelőző években a munkásmozgalom fellendülőben volt. Erlelődött a forradalmi helyzet. 1912. május 23-án a pesti, Pest környéki munkások barikádharcai, féltelmetes ereje kezdte összeroppantani a kiegyezésre épített dualizmust, recsegett-roppogott a monarchia épülete, s küszöbön állott a szikra lángrobbanása.

A nagy hatalmi ábrándokat kergető magyar és osztrák uralkodó osztály felhasználta a szarajevói revolverlövéseket a világháború kirobbantására, s ebben készségesen támogatta Németország is. 1916 őszére már nagyon elmosódott az emléke a katonai és cigánybandás, virággal borított katonavonatoknak. A családok nyomorék apákat, férjeket, fiúkat kaptak vissza.

Ezekben az időkben kezdenek kialakulni különféle antimilitarista csoportok, amelyek csakhamar egymásra találhatnak, s létrejön belőlük az elkövetkező éveknek egyik legjelentősebb forradalmi csoportja, a forradalmi szocialistáké. Eszmei, politikai irányítójuk Szabó Ervin, a Fővárosi Könyvtár tudós, de rövid életű igazgatója. Soráikban ott találjuk Korvin Ottót, Kelen Józsefet, Duczynszka Ilonát, s a Galilei Körben együttműködő, egyetemi és középiskolai diákok baloldali tagjait. A galileisták a munkássághoz való kapcsolatok-

nak a bázisait Csepelen, Mátyásfüzöldön, Aszódon építik ki. Sikerül megnyerniük a gyárak bizalmijait. A munkásszövetkezők közül kiemelkedik Mosolygó Antal, Csiky Imre, Mikulik József. Az egyre terebélyesedő csoportnak irodalmi kiadványa nincsen, de annál több röplapot és plakátot készítenek. Fő módszerük a személyes agitáció és szervezés.

Az együttműködés szála megerősödnek, amikor 1917. november 7-én győz Oroszországban a szocialista forradalom. Ennek a világtörténelmi eseménynek a hatására megkezdik szervezeten a röplapok készítését, a plakátok festését. A szocialista forradalom évének végén már kész röplapokkal jelentkeznek. Ebben az időben hirdette meg a kormány a hetedik hadikölcsönt. A forradalmi szocialisták rögtön válaszolnak, rámutatva arra, hogy „a tartós békét sem a szociáldemokrácia, sem pedig a kormány nem tudja biztosítani, csak a bolsevikizmusi eszme. Egy fillért, egy embert se a hadsereg számára”.

1918 ELSŐ NAPJAIBAN a katonatestvérekhez fordulnak: „Az esztendő meglepően nagy szerű ajándékáról gondoskodtak részletekre azok, akik jól fűtött palotáikban élve más emberek utolsó csepp vérét is hajlandók feláldozni a hazáért. Testvéreink! Eszméljete! Az orosz katonák már rájöttek arra, hogy az a föld, melyet meg kell hódítaniuk, a saját országukban van, hogy az

ellenség, mellyel, ha kell, fegyverrel is szembeszállnak — a földesgrófok és iparbarók élősdi csapata, mely különböző nemzetiségi Földtelen Jánosokat és Nincstelen Pétereket egymásra uszítja, nehogy az igazi ellenséget felismerve ellenük forduljanak. Katonatestvérek! Már morajlik idehaza a föld!” A röplapok a munkásbizalmik segítségével kerülnek el a laktanyákba, pályaudvarokra, Aszódra Csiky Imre és Mikulik József viszi el, Mátyásfüzöldön Mosolygó Antal terjeszti. A röplapok terjesztésében igen ötletesek; köre kötve, vagy hengerré sodorva bedobják a laktanyákba, a frontra menő katonák köpenyébe csempézik. A leg hatásosabb terjesztési mód a repülőgépek felhasználása, erre pedig mind Aszódon, mind pedig Mátyásfüzöldön megvan a lehetőség. A röplapok és plakátok hatására az egyes Pest környéki gyárakban erősödik az SZDP jobboldali vezetésével szemben a bizalmatlanság, az ellenállás. A bolsevik politika befolyása nő, segítenek ebben azok a hazatért katonák, akik az Októberi Forradalom harcaiban részt vettek. Jelszová fogalmazódik meg a program: „Kövessük orosz testvéreinket!” „Cselekedjünk orosz módra!”

A forradalmi szocialisták tevékenysége nyomán az addig eléggé laza és egymástól függetlenül működő csoportok egységbe kezdenek kovácsolódni. Különösen nagy lépés volt ezen a téren az úngyárközi bizottság létrehozása. Ez a bizottság hangolta

össze a csepeli, aszódi, albertfalvai és mátyásfüzöldi közös akciókat.

1918. január 18-án Budapesten az Építőmunkások Szakszervezetének Nagydiófa utcai helyiségében összejött 30—40 olyan munkás, aki nem volt megelégedve az SZDP vezetőségének munkájával. Ezen a gyűlésen Mosolygó Antal, a mátyásfüzöldi főbizalmi javaslatot terjesztett elő: „A munkásság befolyást kíván gyakorolni a pártvezetőség ténykedésére, egy olyan szervezetet kíván létesíteni, mely a pártvezetőséget minden tekintetben felelősségre vonhatja. Erre nézve egy bizottságot kívánunk alakítani, illetve előterjesztetem azt a javaslatot, hogy egy munkástanács alakíttassék” — mondotta Mosolygó Antal ezen a gyűlésen.

RENDKÍVÜL NAGY FONTOSSÁGŪ LÉPÉS ez a közelgő forradalom előtti hónapokban. Ekkor találkoztunk először a hazai munkásmozgalom történetében azzal a követeléssel, hogy a leendő proletárhatalomnak irányító szervre van szüksége.

Nem is maradt elszigetelt ez a követelés. Bőven van adat arra, hogy a Pest környéki gyárakban egymás után hozták létre a munkástanácsokat. S amikor a magyarországi munkásság felemeli szavát a breszti békének elhúzódo megkötése miatt, már ezek a munkástanácsok szervezik és vezetik a politikai tüntetéseket. Az aszódi Lloyd-gyárban január 18-án leáll a munka, sztrájkba lépnek. A sztrájk hullám eléri Vácot is. „A helység ostromlott erőd képét mutatta” — írja a Népszava 1918. január 27-i számában. A rendőrség januárban lefog több forradalmi szocialistát, galileistát. A Galilei-kört bezárja a rendőrség, lepecsételik az ajta-

ját, működési jogát felfüggesztik. A Budapesti Rendőr-főkapitányság azt hiszi, hogy a tüntetések, sztrájkok vezetőit likvidálták. Ez az öröm azonban korai. Az őrizetbe vételek után szabadon marad Korvin Ottó, Sallai Imre, Mosolygó Antal, Révai József és többen mások. S nem telik el csupán egy-két nap, s az új röplapok az utcára kerülnek. Ebben a forradalmi szocialisták leleplezik a sztrájk törő szociáldemokrata vezetőket, akik „háromnapi szószátyárkodás után leszerelték a tőlük függetlenül bekövetkezett sztrájkot”.

Az SZDP vezetősége látva és tapasztalva a munkásság tekintélyes részének hangulatát, lemond tisztségéről. Február 10-re összehívják a rendkívüli pártkongresszust. S bár a forradalmi szocialisták röplapja feltárja és megmagyarázza a szocdem. párt helyzetét, politikájának súlyos hibáit, a jobboldali vezetők és csatlósaiak demagógiájukkal még most meg tudják menteni az SZDP-t a széthullástól. A forradalmi szocialistákat e „pártmentés” nem csüggeszti el. Még sürűbben fordulnak röplapjaikkal a főváros és környékének munkásságához.

ÖTVEN ÉVVEL EZELEŐTT történtek ezek. A magyar munkásság mozgalmi megkezdtek a felkészülést a hatalom birtokba vételére. A KMP megalakulása előtti időben a forradalmi szocialisták állottak a mozgalom élén. Megyénk több helyén az ő hatásuk, tevékenységük nyomán egyre inkább erősödtek a forradalom bázisai. S amikor 1918 novemberében megalakul a Kommunisták Magyarországi Pártja, ott találjuk őket a párt vezetői között, s a Magyar Tanácsköztársaság kikiáltása után a forradalomnak a vezérkarában.

Kardos Győző